

Wat iedere leraar zou moeten weten van de zelfregulatie (en waarom)

Jelle Jolles
Centrum Brein & Leren
Vrije Universiteit Amsterdam

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Verantwoording

Deze handout is gemaakt naar aanleiding van mijn presentatie op het landelijke Toetsrevolutie-congres op 5 april 2018 in Culemborg.

Achtergrond. Ik geef veel presentaties over leren en ontplooiing van kind en tiener en over de ontwikkeling van neuropsychologische vaardigheden. Voor dergelijke presentaties heb ik deze handout gemaakt. Veel van mijn visies zijn nader besproken in mijn recente boek 'Het tienerbrein'. De adolescent is 'werk in uitvoering' en heeft daarom gerichte 'steun, sturing en inspiratie' nodig van opvoeders, leraren en coaches. Die zijn essentieel voor zowel het schools presteren, als voor de persoonlijke groei.

Boek: Jelle Jolles, *Het tienerbrein. Over de adolescent tussen biologie en omgeving.* Amsterdam University Press 2016, 2017 ISBN 978 94 7298 747 0 (midprice editie €14,99)

Website: www.jellejolles.nl, www.tienerbrein.nl

Contact: info@breinplein.nl, j.jolles@vu.nl.

Twitter @JelleJolles Op twitter plaats ik dagelijks nieuwe informatie die te maken heeft met kind, tiener, onderwijs, opvoeding, ontplooiing, neuropsychologie en het brein.

1. Wat is het probleem?

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Werk aan vaardigheden die CITO niet toetst

• Creativiteit	• Daadkracht
• Kritisch denken	• Leiderschap
• Veerkracht	• Mededogen
• Inlevingsvermogen	• Moed
• Motivatie	• Verbazing
• Behoedzaamheid	• Bescheidenheid
• Zelfstandigheid	• Geduld
• Verantwoordelijkheid	• Verdraagzaamheid
• Doorzettingsvermogen	• Samenwerking
• Nieuwsgierigheid	• Flexibiliteit
• Humor	• Accuratesse
• Discipline	• Betrouwbaarheid

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 4

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 5

Sturen? Vrijlaten? Inspireren?

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

**Samengevat:
25 jaar 'ontwikkelingen' in het onderwijs**

Studiehuis Tweede Fase Regie bij de leerling?
 Basisvorming Kennisniveau vermindert Competenties
 ICT en tablet-onderwijs 'Verjuffing'
 Het Nieuwe Leren Toetscultuur en CITO-isering
 Competentiegericht onderwijs Professionalisering hoe? Zesjescultuur
 Niveauverlaging lezen & rekenen De Leerlijn loopt niet door
 Jongens-Meisjes verschillen '21e- eeuwse vaardigheden'
 @JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 Kansen-ongelijkheid

Examenreuzen Het is geen schande meer te hameren op het belang van inhoudelijk goed onderwijs

Vrijblijvendheid heeft zijn tijd gehad

Analysen Oefenopdracht
 De laatste tijd wordt er veel gesproken over de kwaliteit van het onderwijs. Dit artikel gaat in op de vraag hoe we de kwaliteit van het onderwijs kunnen verbeteren.

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Vooruitblik: om te leren zijn nodig

- Kiezen
- Beslissen
- Oordelen
- Vooruitzien
- Leertaak planning
- Opties overwegen
- Evalueren 'goed gedaan?'
- Controleren van de impulsiviteit
-
- Zelfinzicht en zelfregulatie*

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

9

2. Waarom doet de tiener wat hij doet?

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Rijping loopt tot na 25^e jaar! Ontplooiing ...

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

11

Nieuwsgierigheid en informatieverwerking

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Kind en tiener zijn 'werk in uitvoering'

- De hersenen rijpen nog door tot ca 25 jaar
- Weinig ervaringen gehad
- Ze heeft nog weinig kennis

- Kind en tiener 'oefent' de neuropsychologische vaardigheden

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Waar gaat het de tiener om?

• Ervaringen	• 'Wat is dat?'
• Nieuwe dingen	• 'Wat bedoelt zij?'
• Nieuwe kennis	• 'Hoe doet hij dat?'
• Nieuwe belevingen	• 'Waarom is dat zo?'
• Nieuw gedrag	• 'Hoe werkt dat?'
• Nieuwe relaties	• 'Hoe vindt zij/hij mij?'
• Oefenen	• 'Hoe pak ik dat aan?'
• Uitproberen	• 'Wat zijn hier de regels?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Het DOEL van de tienertijd is dus:

- Heel veel ervaringen opdoen
- Leren om zelfstandig te worden
- Kennis en inzichten krijgen
- Sociale en emotionele vaardigheden krijgen
- Zelfinzicht krijgen
- Kunnen omgaan met 'de sociale spelregels'

Schools presteren,
Lichamelijk functioneren,
Psycho-sociaal functioneren
Persoonlijke groei

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

3. Brein, leraar en opvoeder

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

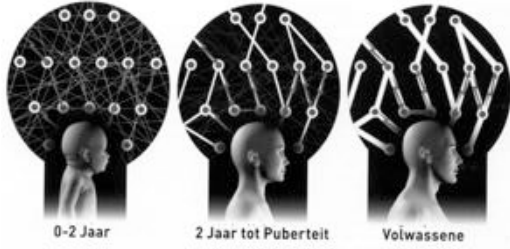
Zandweggetjes in het brein worden snelwegen

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

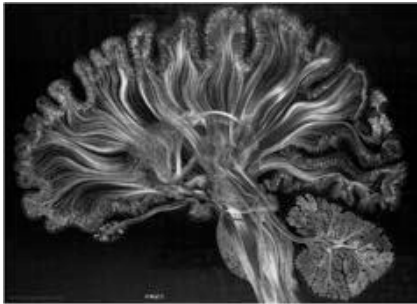
17

Omgeving (ouder, leraar, vrienden) zorgt voor *functioneel bruikbare* hersen-paden

0-2 Jaar 2 Jaar tot Puberteit Volwassene

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Will Drinker & Greg Dunn 2016

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Hersennetwerken veranderen
Strategieën veranderen

Kinderen 8 tot 13 jaar Adolescenten 14 tot 17 jaar Volwassenen 18 tot 30 jaar

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

De scholier heeft *sturing*, emotionele *steun* en *inspiratie* maar ook *kennis* en *ervaring* nodig voor talent-ontwikkeling

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

De tienertijd is de periode van Kansen & Mogelijkheden

- Mits steun
- Mits sturing en structuur
- Mits inspiratie
- Mits er routes gewezen worden
- Mits de zelfregulatie wordt ontwikkeld

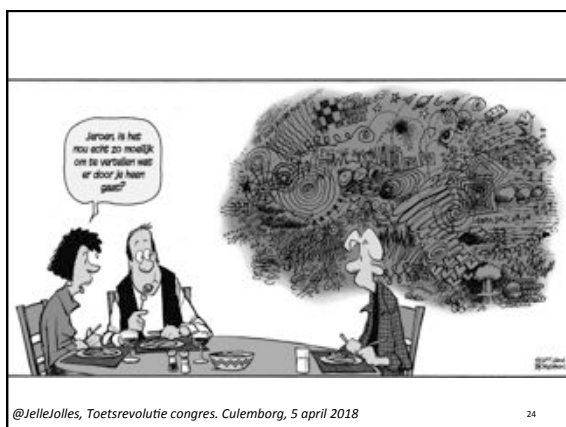
Met cruciale rol van leraar en opvoeder

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

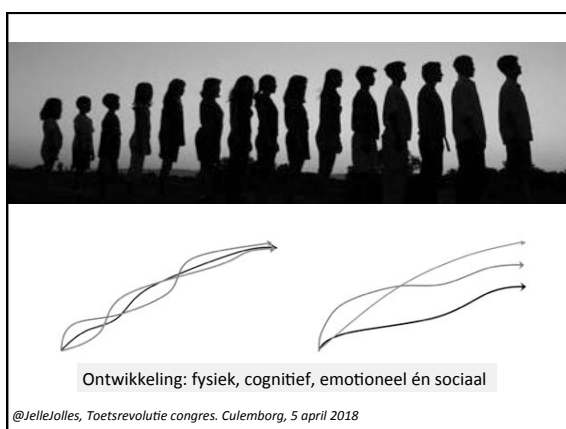
22

4. De adolescent ontwikkelt

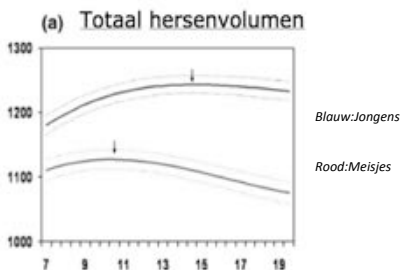
@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

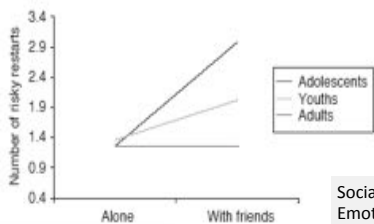

Jongensbrein rijpt in sommige regio's (veel) trager dan meisjesbrein

Meisjeshersenen zijn op zijn grootst op 10.5 jaar, jongens op 14.5 jaar
 @Jellelolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Grote rol van de peergroup

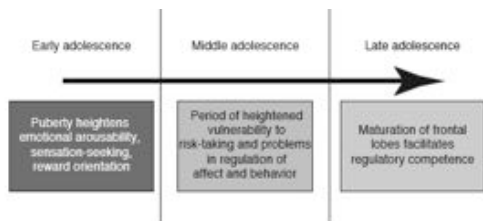

'Wat zou hij wel niet denken': veel belangrijker dan wat het vriendje werkelijk denkt!

Sociaal leren!
 Emotionele consequenties
 Leren prioriteiten stellen

@Jellelolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

De adolescentie (10 tot >22) in drie fasen

Ca 10 tot ca 14 jaar Ca 14 tot ca 16-17 jaar Ca 16-17 tot ca 22-25 jaar
 @Jellelolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

5. Zelfregulatie en de executieve functies

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

EF: wat en waarom?

Executieve functies en vaardigheden in zelf-regulatie zijn de mentale processen die ons in staat stellen om te plannen, of aandachtig bezig te zijn, om instructies (en de bedoeling daarvan) te onthouden, en om taken efficiënt en in de goede volgorde uit te voeren.

Net als een vluchtcontrole systeem op een druk vliegveld de komende en vertrekkende vliegtuigen op meerdere startbanen goed kan managen zo heeft het brein deze vaardigheid nodig om weerstand te bieden tegen afleiding, om te prioriteren, om doelen te stellen (en die te bereiken) en om impulsen te controleren.

De EF zijn van groot belang voor het leren.

Essentieel om zich een plek te vinden in onze complexe samenleving.
Cruciaal voor kind, ouders, school en samenleving

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Afleiding van buitenaf Afleiding van binnenuit

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Executieve functies 1. VAARDIGHEDEN

- **Planning:**
'Wat is het plan? Wat zou een doel kunnen zijn? Zijn er meerdere delen in het plan?'
- **Prioriteren van complexere handelingen:**
'Wat zijn de belangrijkste onderdelen van het plan? Zijn er dingen die eerst moeten of juist later?'
- **Evaluatie:**
'Wat was de bedoeling ook weer? Hoe heb ik het gedaan? Kan ik mijn aanpak nog verbeteren? Hoe is het op anderen overgekomen?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 33

Executieve functies 2. IK

- **Zelfinzicht:**
'Wat wil ik, waar ben ik, wat is het plan, waar wil ik heen? Waar ben ik echt goed in? En waarin kan ik mezelf verbeteren? Hoe zou ik dat kunnen doen?'
- **Zelfregulatie:**
'Wat zou de beste aanpak zijn? Heb ik het goed gedaan? Wat zou de beste manier zijn om dat anders aan te pakken? Wat leidt me af?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 34

Executieve functies 3. DE ANDER

- **Perspectief-name:**
'Wat denkt de ander ervan? Wat is de bedoeling, wat wil die leraar? Wat willen mijn klasgenoten?'
- **Empathie:**
'Hoe is het met Jesse? Trekt hij alleen maar aandacht, of heeft hij er gewoon geen zin meer in?' 'Wat zou ik doen als ik hem was?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 35

Executieve functies 4. *LATER*

- **Kiezen en overzien van keuzes:**
 'Wat zou er gebeuren als ik profiel X kies? Nu, binnenkort, eventueel later en op langere termijn? Wat voor invloed heeft deze keuze voor mijn vrienden Ayoub en Omar? Wat gaat mijn vader doen als ik zeg dat ik deze keuze maak?'
- **Overzien van langetermijnconsequenties:**
 'Wat kan er gebeuren als ik niet meer meedoe met mijn vriendengroep en meer ga studeren? Als ik me zo opstel word ik dan uit de klas gezet?'

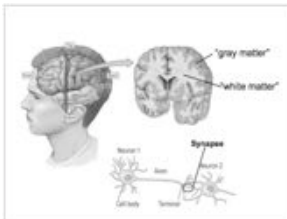
@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 36

Executieve functies 5. *NORMEN EN REGELS*

- **Social monitoring:**
 'Wie is eigenlijk de leider van dit elftal? Hoe gaan ze met die coach om? Waarom gaan ze na de wedstrijd altijd op die houten banken zitten? Is de leraar nu eigenlijk boos of speelt hij dat maar?' 'Hoe pakt Daan het eigenlijk aan met Eva?'
- **Regels, normen en waarden:**
 'Wat voor regels hebben ze hier, en doen ze erg moeilijk als je het anders wilt? Hoe gaan ze hier met elkaar om en wat verwachten ze van je?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 37

Sommige niet-EF beginnen pas te rijpen in de tienertijd

Ervaring in het handelen
Impuls controle

Consequenties overzien
Invoelen, empathie

Evaluatie van sociale omgeving
Perspectiefname

Kiezen en beslissen
Verantwoordelijkheid nemen

Zelfinzicht en zelfregulatie

Let op: er zijn enorme verschillen tussen vroege, midden - en late adolescentie

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Ook slimme tieners moeten zich ontwikkelen in zelfinzicht en zelfregulatie

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

6. Wat kun je als leraar doen?

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Ontplooiing

- mits
- Feedback
- FEEDBACK
- Feedback
- Feedback*
- Feed-back*
- Feedback

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Wat tieners (eigenlijk) graag willen ...

Mbo'ers zijn niet tegen competentiegericht leren, maar willen wel duidelijkheid
'We hebben beslist structuur nodig'

■ Invoering van competentiegericht leren in het mbo zou moeten worden uitgesteld.

■ Niet alle scholen en docenten zijn er gereed voor.

Van onze verslaggever Robin Gerrits

schoolsoort waar het competentiegericht leren het eerst wettelijk en sectorbreed zal worden ingevoerd, geven te kennen dat ze niet helemaal tegen de vernieuwing zijn, er zelfs veel voordelen in zien, maar ook veel zorgen hebben. 'Structuur is nodig, en theoretisch' zegt een andere leerling. Veel leraren lopen maar een beetje rond en

werken en presenteren. Bij veel scholen leidt de overschakeling tot problemen. Ook voorzitter Margo Vliegenhart van de LMO Raad zet daarom vooruitstel. Uit de gesprekken met leerlingen zit

Maar nadelen zijn er. Het maakt erg veel aan de structuur en de duidelijkheid. Het houdt iedereen overvloedig bezig.

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Enkele vroeg-rijpe tieners kunnen regie voeren over hun eigen leerproces.
 Maar **velen** kunnen het **nog lang niet!!!**
 Láát hun on-volwassen zijn!

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

De leraar krijgt/neemt een bredere rol

- ... ondersteunt de zelfevaluatie
- ... coacht en stuurt
- ... laat oefenen met risico's
- ... is verhalenverteller
- ... leert ver-beelden
- ... wijst routes

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 44

Inspireren Motiveren
 Mogelijkheden Uitdagen
 suggereren Begeleiden
 Coachen Routes wijzen
 Sturen Steunen

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 45

De tiener heeft recht op steun in de ontplooiing

- Kennis, KENNIS, kennis, kennis
- Ervaringen
- Zelfinzicht
- Sociale en emotionele vaardigheden
- Kunnen omgaan met 'de sociale spelregels'
- Weerstand tegen peer group
- Zelfstandigheid

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 46

Leraar, je speelt vele rollen. *Blijf de regisseur!*

• agent,	• sturende coach,
• moeder,	• inspirator,
• dirigent,	• begeleider,
• regisseur,	• uithuil-schouder,
• scheidsrechter,	• tuinier,
• verhalenverteller,	• rechter...

Leraar: duw, fleem, stuur, inspireer je tiener

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

ASK THE COGNITIVE SCIENTIST
Can Teachers Increase Students' Self-Control?

How does the mind work? And how can we use that knowledge to help our students? These are the questions that cognitive scientists are asking. In this article, we explore the latest research on self-control and how it can be taught in the classroom.

Self-control is a key skill for success in school and in life. It is the ability to resist temptation, to focus on a goal, and to manage our emotions. Research shows that self-control is a malleable skill that can be taught in the classroom. Teachers can use a variety of strategies to help students develop self-control, including setting clear expectations, providing positive feedback, and using self-monitoring techniques.

One of the most effective ways to teach self-control is through the use of "if-then" plans. These plans help students identify triggers for self-control and develop specific strategies to deal with those triggers. For example, a student might create a plan like "If I feel bored, then I will take a short break." This helps the student to anticipate and manage their own behavior.

Another important strategy is to provide students with opportunities to practice self-control in the classroom. Teachers can use activities like group projects, role-playing, and self-reflection to help students develop self-control skills. It is important to provide students with positive feedback and encouragement as they practice these skills.

Finally, it is important to create a classroom environment that supports self-control. Teachers can use strategies like setting clear rules, providing a structured routine, and using positive reinforcement to help students develop self-control. By using these strategies, teachers can help their students develop the self-control skills they need to succeed in school and in life.

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

'Executive functions in de klas' een hype?

NEE

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Onze taak: voorwaarden scheppen voor ontwikkeling van de EF

- Vaardigheden oefenen
- Routines aanleren
- Sociale cognities
- Zorgen voor stabiele relaties
- Leren denken
- Creatieve oplossingen vinden
- Omgaan met stress
- Fysieke en cognitieve skills
- Emotionele en sociale skills
- Zelfstandig worden

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Intermezzo
Teacher-perceived zelfregulatie

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres, Culemborg, 5 april 2018

frontiers in Psychology ORIGINAL RESEARCH
published: 22 April 2017
doi: 10.3389/fpsyg.2017.02461

Teacher Evaluations of Executive Functioning in Schoolchildren Aged 9–12 and the Influence of Age, Sex, Level of Parental Education

Marleen A. J. van Tetering* and Jelle Jolles

Centre for Brain and Learning, Faculty of Behavioral and Movement Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam, Netherlands

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres, Culemborg, 5 april 2018

frontiers in Psychology ORIGINAL RESEARCH
published: 04 April 2016
doi: 10.3389/fpsyg.2016.00438

Teacher-Evaluated Self-Regulation Is Related to School Achievement and Influenced by Parental Education in Schoolchildren Aged 8–12: A Case-Control Study

Marleen A. J. van Tetering¹, Renald H. M. de Groot^{1*} and Jelle Jolles¹

¹Centre for Brain and Learning, Faculty of Behavioral and Movement Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam, Netherlands; ²Brain Center, Research Centre for Learning, Teaching, and Technology, Vrije Universiteit of the Netherlands, Amsterdam, Netherlands; ³Utrecht University of Education and Educational Research, Heteren, The Netherlands

There are major inter-individual differences in the school achievements of students aged 8–12. The determinants of these differences are not known. This paper investigates two possible factors: the self-regulation of the student and the educational needs obtained by their parents. The study first investigates whether children with high and low academic achievement differ in their self-regulation. It then evaluates whether there are differences in the self-regulation of children with high and moderate-to-low level of parental education (LPE). The focus was on the self-regulation of students as judged by their teacher. Teacher evaluations were assessed using an observer questionnaire: the Amsterdam Executive Functioning Inventory. Results showed that students with low school achievement had substantially lower teacher-perceived self-regulation than children with high school achievement. Furthermore, teacher-perceived self-regulation was lower for children with moderate-to-low LPE than for children with high LPE. The findings suggest that interventions in the domain of self-regulation skills should be developed and used, particularly in students at risk of poor school achievement.

Keywords: self-regulation, school achievement, life skills, school, early education, parental education, executive function

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres, Culemborg, 5 april 2018

Kernbevindingen onderzoek Tetering & Jolles

1. Docent-gepercipiëerde Zelfregulatie neemt toe met leeftijd
2. De toename in zelfcontrole is groter bij meisjes dan bij jongens
3. In gezin met hoge SES is planning beter
4. Oordeel van docent verschilt van dat van de opvoeder: hogere scores voor zelfcontrole
5. ... dit geldt alleen voor het oordeel over meisjes
6. Leerling met matige schoolcijfers hebben slechtere (gepercipiëerde) zelf-regulatie
7. Leerling uit gezin met lagere SES hebben slechtere (gepercipiëerde) zelf-regulatie

Implicatie 1: sekse en opleiding ouders zijn zeer bepalend

Implicatie 2: zelfregulatie op school is anders dan 'thuis'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

7. Aanpak 1. Werk aan taal en redeneren

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Leer ver-woorden, mentalizeren

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

56

Vergroot zelfinzicht

- Wát doe je?
- Waaróm doe je het?
- Hoe werkt het?
- Heeft het een naam?
- Wat bereik je ermee?
- Wat zou gebeuren als?

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 57

De tiener vindt het heerlijk om te redeneren en argumenteren. Steun dat *(bron: Het Tienerbrein)*

- De tiener houdt ervan om te redeneren en te debatteren; moedig dat aan maar zorg dat je samen **gespreksregels** opstelt. Dat voorkomt dat je in een zinloze en frustrerende 'nietes-welles' terechtkomt.
- Wederzijds **respect** is essentieel. Respecteer ook een afwijkend standpunt. Corrigeer nooit de logica van de adolescent en wees ook niet neerbuigend daarover. Gewoon luisteren en (h)erkenken wat er wordt gezegd. Een goede strategie is om te vragen: 'Interessant, hoe kom je bij deze gedachten c.q. conclusie?'
- **Tieners dagen je uit** en hebben kritiek op de mening of het gedrag van volwassenen. Maar ze hebben je feedback ook nodig. Geef inzicht in de achtergrond van jouw opinie. En neem het niet persoonlijk op.
- De tiener kan behoorlijk **melodramatisch** doen: 'Dit is zoouou stom.' Glimlachen helpt, maar niet met een neerbuigend: 'Ach Eva toch...'
- Belangrijk: **niet iedere onenigheid is een conflict**. Neem de argumenten niet te persoonlijk of als een aanslag op je autoriteit.
- Neem het **niet te serieus** en zie het debat ook als sociaal interactiemoment, als moment voor het geven van subtiele of meer directe feedback of inspiratie en als een (voor je tiener) handige mogelijkheid tot oefenen.
- Gebruik **denk-stimulerende technieken**. Socratische vragen.

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018 58

Socratische vragen

- Wat zou er gebeuren als het altijd regende op zaterdag?
- Wat zou er gebeuren als auto's nooit slijten?
- Wat kan er gebeuren als katten konden blaffen?
- Wat kan er gebeuren als alle schoenen in de wereld even groot waren?

Open vragen zijn een geweldige manier om het creatieve proces bij kinderen op gang te brengen. Deze vragen helpen een kind afstand te nemen van het hier en nu. Keuzes, vergelijkingen, onderhouden van nieuwe ideeën, en het formuleren van persoonlijke antwoorden op deze vragen zijn belangrijke ingrediënten in creatief denken.

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Help de tiener met denken en kennen (*bron: Het Tienerbrein*)

- Ook al vindt de tiener het leuk om te debatteren, hij is er nog niet zo goed in: help hem om deze vaardigheden te ontwikkelen.
- Vraag door over de **consequenties voor korte, middellange en lange termijn**. Houd het debat open, probeer samen tot opties te komen en prioriteer argumenten. Let op: maak er geen wedstrijd van waarbij het neerkomt op: 'Wie heeft er gewonnen?', een dergelijk debat is voor de tiener gewoonlijk frustrerend en stimuleert hem niet om het nog eens te doen. Geef ook nooit in het openbaar kritiek op de gedachten of ideeën van een adolescent en spot er zeker niet mee.
- Zorg dat de tiener de **rol van emoties in het proces van beslissen begrijpt**; gevoelens zoals boosheid, angst, bedroefdheid of uitgelatenheid kunnen een oordeel vertroebelen. Beslissingen, zeker als ze belangrijke gevolgen kunnen hebben, moeten gemaakt worden als je kalm bent en nog eens bekeken worden 'na er nog eens een nachtje over geslapen te hebben'.
- Gebruik waar mogelijk **open vragen**. Die wekken namelijk **discussie** op: 'Als je nu stopt met pianoles en in plaats daarvan extra gaat trainen met de voetbalselectie, wat zijn dan voor jou de voordelen en de nadelen?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

60

De leraar en zijn aanpak in stimuleren van denken en redeneren (*bron: Het Tienerbrein*)

- Stimuleer de tiener om zich een beeld, een mentale voorstelling te vormen
- Open vragen en uitdagende reacties ontwikkelen het denkproces
- De adolescent gaat zich opinies vormen: 'de regering moet dat anders aanpakken'
- De tiener gaat wat ondernemen; maatschappelijk engagement aangaan
- De tiener kan het niet allemaal zelf maar heeft baat bij structuur
- De tiener wordt autonoom: 'ik kan zelf dingen doen en voor mezelf denken'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

61

Train abstract denken en generaliseren

- Denk-structurering
Ik stel mezelf voor op een luxe jacht. Middellandse zee. Ik zietja...Wat doe ik? Zitten en gamen....Wat doe je als je 30 bent? Rijk zijn. Waarmee?...
- Laat expliciteren
Wim, Toos en Chantal en ik hebben het gehad over...Toos en Wim waren het niet eens over....Tja, waar hadden jullie het over?
- Abstraheren
Overeenkomst tussen een ei en deze spelende hondjes. Wat hoort niet in dit rijtje thuis: slang, kikker, krokodil, rat
- Taal-ambigüiteit
'Wat een pracht jurk heb je aan ...'. 'Zou je je jas niet aandoen?'

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

8. Aanpak 2. Werk aan ver-beelden en denken

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Leer ver-beelden

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Laat een voorstelling maken 'in de geest'

- Visualiseren en mentaliseren
- Leer het kind een mentaal model maken 'wat zie je ...?'
- Geen toeschouwer maar deelnemer

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Denkstimulerende vragen

- Wat zie je op de foto?
- Wat betekent het?
- Waar speelt dit zich af?
- Wat is er 5 minuten eerder gebeurd?
- Wat gebeurt over 5 minuten?
- Hoe noem je dat?
- Wat vind je ervan?

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

66

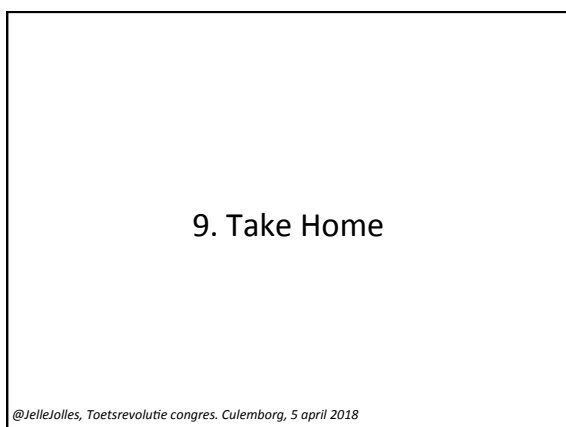

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

Werk aan vaardigheden die CITO niet toetst

- Creativiteit
- Kritisch denken
- Veerkracht
- Inlevingsvermogen
- Motivatie
- Behoedzaamheid
- Zelfstandigheid
- Verantwoordelijkheid
- Doorzettingsvermogen
- Nieuwsgierigheid
- Humor
- Discipline
- Daadkracht
- Leiderschap
- Mededogen
- Moed
- Verbazing
- Bescheidenheid
- Geduld
- Verdraagzaamheid
- Samenwerking
- Flexibiliteit
- Accuratesse
- Betrouwbaarheid

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018

72

Dank

Twitter:
@jellejolles

Web:
www.jellejolles.nl

Boek:
Het Tienerbrein,
AUP 206, 2017

@JelleJolles, Toetsrevolutie congres. Culemborg, 5 april 2018
